

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrto leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratov po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. novembra 1905.

C. kr. poštne hran. št. 864.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Zadruga: Mlekarsko združništvo. Hrvatski udrugar. Pregled.

Gospodarsko berilo: Nova železnica in naše dolžnosti. Mesta proti kmetom. Vzreja in oskrbovanje bika. Driska pri teletih. Nekateri škodljivi zdravja živine in njih prenos na človeka. Sadjarjevo delo pozno v jeseni. Sadno drevje ob cestah. Koledar za kmetovalce 1906. Poziv na naročbo spominske knjige prve gorenjske razstave. V Slavonijo. Mala naznanila. Inserati!

Vsem, ki še niso poravnali naročnine za leto 1905, prilagamo položnico s prošnjo, da nam nakažejo dolžni znesek.

ZADRUGA.

Mlekarsko združništvo.

(Konec)

9.) Podučna potovanja.

Vpoštevati je važnost podučnih potovanj, ki so velik pripomoček za strokovno naobrazbo.

Ustanovijo naj se za podučna potovanja posebne denarne zaloge, da se s teh omogoči potovanje tudi revnejšim.

Podpirajo naj se posebno potovanja kmetovalcev in dobrih strokovnjakov, od kojih zadnjih se zahteva, da sestavijo in priobčijo natančni opis potovanja.

10.) Pozvedovalnica za cene in prodajo

„Splošna zadružna zveza“ na Dunaju naj uredi pozvedovalnico za cene in prodajo, v której stalno sodelujejo trije člani mlekarskega odbora.

Pozvedovalnici dodeli se naj poseben strokovnjak, ki bi obiskal one dežele, kamor bi se dalo maslo pošiljati.

Za naše mlekarske zadruge je že taka pozvedovalnica za cene in prodajo i. t. d. ljubljanska „Gospodarska zveza“, ki kot blagovna centrala slovenskega združništva zelo uspešno skrbi za prodajo mlekarskih izdelkov.

Ko se ustanovi od nas nameravani mlekarski odsek — bodi si v okrilju naše zveze, bodi si kot samostojen organizem vsega našega mlekarskega združništva, mogel bo tudi na goraj označeni način po svojih odposlancih pri „Gospodarski zvezi“, kot pozvedovalnici za cene, prodajo i. t. d. sodelovati.

Naloga take pozvedovalnice — v našem slučaju „Gospodarske zveze“ je tudi, da prosi za znižanje voznin in za hladilne vozove.

11.) Izvozna darila.

Vlada se naprosi, da pozvé o drugih državah, če in na kaki način se dajejo izvozna darila za maslo.

12.) Splošna avstrijska mlekarska razstava leta 1908. Razstava mlekarskih strojev in mlekarskega orodja.

Od časa do časa priredijo naj se avstrijske mlekarske razstave. Prva splošna avstrijska mlekarska razstava vršila bi se naj v letu 1908.

Z ozirom na stanje našega mlekarstva, pa bomo morali še prej pri nas pokrajinsko mlekarsko razstavo prirediti, kar bo naloga nameravanega mlekarskega odseka.

Na razstavah obdarijo se lahko mlekarski stroji in mlekarsko orodje le na podlagi izkušenj.

13.) Pospeševanje porabe mlekarskih izdelkov.

Razven posebnih razstav in izložb na primernih prostorih naj se skrbi tudi, da se ljudstvo temeljito podučí, kako važnost imajo za življenje mleko in mlečni izdelki kot hrana.

Za tak poduk posebno naj skrbi učiteljstvo. Mlekarski odbor izda tudi posebno kuharsko knjigo za mlečne jedi.

S parobrodnicima družbami in s c. in kr. vojaško upravo naj se pogaja, da se poslužujejo naših mlekarskih izdelkov.

14.) Mlečna trgovina.

Vlada skliče naj v najkrajšem času anketo, ki bi izdelala načela za nadzorovanje mlečne trgovine v mestih.

Mlečna trgovina naj se uvrsti med koncesijonirane obrti.

Tu bi še radi marsikaj omenili, saj je znano, kako so ravno pri nas razmere mlečne trgovine.

No — v kratkem priobčimo daljšo razpravo, kako se mesta oskrbujejo z mlekom zadrugnim potom.

Hrvatski udrugar.

V Zagrebu izšla je 31. oktobra 1905 prva številka novega lista: „Hrvatski udrugar“. List za udrugarstvo i narodno gospodarstvo.

List izdaja „Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu“, ki je obenem zveza hrvaškega zadrugništva.

Urednik lista je dr. Krunoslav Janda, tajnik hrvatske poljodjelske banke.

Vsebina prve številke je sledeča:

Što hočemo?

Svim hrvatskim seljačkim zadrugama (Okružnica).

Anketa od 16. rujna 1905 proti zakonskoj osnovi o udrugama.

Svim hrv. seljačkim udrugama i njezinim članovima.

Sladorna repa.

Listak: Prvi počeci i uspjesi udrugarstva.

Odgovori uredništva.

Jako zanimiva je okrožnica hrvatske poljodjelske banke, ki se glasi:

Svim hrvatskim seljačkim zadrugama.

Okružnica.

Iz dosadanjega poslovanja sa hrvatskim seljačkim zadrugama uvjerili smo se, da se one — ili barem neke od njih — bave i većim poduzećima, većim trgovačkim poslovima, da nabavljaju u velike gospodarske potrepeštine, da prodavaju skupno prirod svojih udrugara i da kupuju oveća zemljišta za svoje udruge.

Ova grana poslovanja hrv. seljačkih zadruga mora se bezuvjetno pohvaliti, jer joj je svrha jedino našem seljaku pomoći i jer je to znak, i da su one shvatile svoj zadatak samopomoći.

No tako nas iskustvo uči, čini upravo ovaj dio zadrugnoga poslovanja najvećih poteškoća ako vođenje zadrugnih poslova i knjiga, a često dovadja do takovih

zamršaja, da zadrugni blagajnici i cijelo ravnateljstvo uz najbolju volju i najveći trud ne mogu zadrugne poslove u željenu kolotečinu svesti. Kod trgovačkih poslova treba uz strukovnu vještinu naći sveza u poslovnom svijetu, treba znati na koga će se obratiti kao kupca, a na koga kao prodavaoca. Kod nabave zemljišta može koja okolnost prigodom samoga kupca i kod sastava kupoprodajne pogodbe donjeti zadrugi osjetljivih novčanih šteta.

Kako u zadrugi nema — barem redovito ne — trgovaca stručnjaka niti pravnika od zanata, dužnost nam je sve naše seljačke zadruge uputiti na slijedeće:

Kadgod će se pružiti prilika kojoj selj. zadrugi, da sklopi kakav trgovački posao, ima se ona prije nego dojde do utanačenja toga posla obratiti na potpisanu hrv. poljodjelsku banku, navedši o čem se radi i kako ona misli dotični posao napraviti i ima li koga, komu će ponudu svoju staviti. Hrv. poljodjelska banka pomno će sve okolnosti ispitati i svoje mnijenje onda dotičnoj seljačkoj zadrugi priopćiti i tek nakon toga može ona prema danoj uputi pristupiti k izvršenju posla.

Kod kupnje zemljišta dužnost je svake hrvatske seljačke zadruge naumljenu kupnju smjesta prijaviti Hrvatskoj poljodjelskoj banki u Zagrebu uz priklop gruntovnoga izvodka i katastralnoga posjedovnog lista dotičnih nekretnina. Sa prodavaocem pak valja sklopiti jedino uvjetnu kupoprodajnu pogodbu, koja će istoga na stanovito (ne prekratko) vrijeme vezati, dočim se zadruge naprama njemu ne smije nikako vezati. Ovakovu pogodbu ispitati ćemo eventualno po našem izaslaniku, koji će nakon toga kupoprodajni ugovor sa prodavaocem konačno sklopiti.

Konačno opozorujemo, da seljačka zadruge nikako ne smije sa kupom nekretnina preuzeti na sebe kakvih obveza ili tereta, jer se je dogodilo, da je jedna zadruge preuzela na sebe takav teret, koji je po mnijenju ravnateljstva zadruge bio neznatan, nu poslije su se istom pokazale njegove posljedice na veliku štetu zadruge.

Toga radi umoljavamo sve naše hrvatske seljačke zadruge, da se u vlastitom njihovom interesu ove okružnice u svakom slučaju točno drže, jer bi nam bilo vrlo žao, kad bismo morali radi neobdržanja iste kojoj zadrugi uskrati vjeresiju za dotični posao.

S tega razvidimo, da so tudi hrvaški zadrugarji uvideli potrebo, naj se vse zadruge v vsem tesno oklenejo svoje zveze. Ravno to priporočamo vedno in vedno tudi mi svojim zadrugam, ker pokazalo se je, da one zadruge, ki se zveze ogibljejo, niso narbolje zadruge, kar moramo sklepati s tega, da so se vse zadruge, ki so pri nas propadle, redno izogibale zveze.

P R E G L E D

poslovanja hranilnic in posojilnic na podlagi vposlanih mesečnih izkazov za mesec oktober 1905.

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	
Baderna	6533	93	2661	05	9194	98	564	—	637	11	1165	90	887	76	?
Barban	5286	42	5165	14	10451	57	20	—	220	—	2586	—	735	—	287
Baška	86626	15	86620	87	173247	02	60505	20	33240	06	11846	—	5436	64	150
Beram	5819	98	6245	76	12065	74	3776	58	310	—	380	—	281	74	?
Blagovica	1873	05	2563	54	4436	59	1800	—	2436	90	100	—	—	—	166
Bled za blejski kot	13422	64	15594	68	29017	22	9538	60	4542	60	7100	—	1840	—	132
Bloke	7883	59	14238	80	22122	39	5020	—	3714	62	8440	—	2100	—	356
Boh. Bistrica	24309	77	22967	—	46976	77	18874	10	16040	29	2040	—	4500	—	82
Borovnica	8558	48	9012	45	18776	84	5270	40	3568	42	2400	—	330	—	?
Buzet . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cerklje	16887	58	14382	10	31269	68	5978	—	10040	28	2300	—	200	—	257
Cerknica . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cirkno . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cres	169167	92	163484	20	332752	12	47850	—	20855	46	27913	70	13315	89	373
Col	14650	56	13563	13	28213	69	1312	—	1075	—	12465	—	100	—	63
Čatež	14505	25	14573	17	29078	42	12654	—	1050	—	600	—	1074	88	91
Češnjica	5067	22	5317	33	10384	55	306	—	2941	30	1610	—	2000	—	170
Čermošnice . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Črni vrh	13757	43	12284	69	26042	12	4253	60	1902	72	5777	76	6405	34	187
D. M. v Polju	3098	35	2463	03	5561	38	2975	35	125	—	1000	—	20	—	36
Dobrepolje	23745	62	27268	98	51014	60	17403	80	2711	39	10596	50	4535	—	+2
Dobrinj	137508	97	136321	32	273830	29	61712	79	46000	07	41850	—	11824	76	314
Dobrunje . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dolsko	5974	13	5480	—	11454	13	5550	—	680	—	50	—	—	—	23
Domžale	3801	68	2369	34	6171	02	2116	20	937	41	1400	—	1540	—	199
Draga	3059	18	2865	—	5924	18	1352	—	150	—	2000	—	40	—	40
Dubrovnik	30467	73	28891	80	59359	53	2744	13	2217	50	10150	—	2124	—	436
Fara pri Kostelu	3155	—	1787	—	4942	—	100	—	400	—	1381	—	—	—	65
Frankolovo	9497	03	7215	30	16712	33	1032	—	7047	69	127	—	1237	50	174
Gojzd	757	10	222	20	979	30	740	—	—	—	220	—	—	—	54
Gore	2367	05	1297	11	3664	16	610	—	779	65	500	—	1022	75	80
Gorica cent. pos.	134681	04	139802	94	274483	98	38346	11	37844	93	16091	68	6808	39	1001
Gorje	11331	60	14715	69	26047	29	6437	19	10228	24	2180	—	770	—	301
Horjul	14499	43	11686	80	26186	23	7800	90	6522	27	2592	86	2812	01	309
Hrenovice	2972	75	4323	35	7296	10	1630	—	1580	—	700	—	200	—	?
Idrija . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ig	12556	36	10321	37	22857	73	5065	85	2336	84	6973	—	3895	—	224
Izlake	11967	87	13357	71	25325	58	10876	—	6424	25	740	—	920	—	213
Jesenice	13922	69	11256	22	25178	91	10253	—	2168	77	3260	—	1900	—	117
Kamnik	23335	03	20494	67	43829	70	12887	76	11397	32	8675	—	6026	02	767
Kanal	14969	97	9572	07	34542	04	6897	20	3282	57	5200	—	773	23	+3
Kandija	62009	86	63588	46	125598	32	38434	46	16959	71	31104	—	8249	50	1449
Kaštelir	31068	83	26716	10	47784	93	19802	—	9998	52	16061	—	7747	36	182
Kazaze	2347	25	2349	37	4696	62	1200	—	1249	37	—	—	—	—	?
Knežak	14068	37	14458	08	28526	45	8317	52	5718	50	4880	—	1000	—	188
Komenda	6141	54	5572	—	11713	54	5866	37	250	—	250	—	140	—	50
Košana	5390	19	4791	13	10181	32	3887	59	1211	13	3580	—	455	—	388
Kotor	67948	47	69214	75	137163	22	5736	08	16647	87	9440	—	100	—	398
Kranjskagora	26435	10	25232	39	51667	49	22918	30	5348	98	1800	—	—	—	294
Krka	5031	44	5461	41	10492	85	2918	—	173	12	2000	—	2000	—	70
Križevci	108608	63	106192	42	214801	05	85164	64	52076	70	29520	—	10670	31	257
Laško	4619	88	3803	54	8423	42	2627	—	2351	01	480	—	609	—	378
Leskovec	3114	75	3596	90	6711	65	3600	—	720	—	1870	—	413	—	284
Leskovica	1011	70	1183	56	2195	26	984	—	382	76	—	—	—	—	83
Lindar	919	71	942	14	1861	85	—	—	215	12	715	40	400	23	71
Ljubljana — ljud. posoj.	2168725	38	2175718	53	4344443	91	373892	05	253558	87	55078	37	295268	05	1965
„ — Vzaj. podp. dr.	510076	95	402209	83	912286	78	38136	88	43650	27	112830	—	21697	—	?
Ljubno	44984	70	43865	18	88849	98	11535	22	17774	23	7400	—	18105	85	?
Loški potok na Taboru	9712	55	8829	41	18541	96	5030	—	479	41	7100	—	209	17	109
Lukovica	5679	76	3712	97	9392	73	5636	—	410	—	1800	—	—	—	58
Mali Lošinj	70669	68	68317	99	138937	67	46717	88	25131	50	29750	—	7620	—	242
Marenberg . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Medulin	5256	93	4941	12	10198	05	3450	—	806	37	4112	30	385	84	323
Mengeš	9320	51	8028	40	17348	91	8286	—	3893	69	1620	—	760	—	402
Metlika	21103	81	25863	64	46967	45	4349	03	13622	17	11810	—	3746	—	+10

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	K	v	
Mokronog	8357	94	8401	41	16759	35	5498	—	7504	16	850	—	2300	—	176
Mošnje	4619	86	4613	86	9233	72	1400	—	1639	51	2960	—	200	—	124
Naklo	532	—	250	—	782	—	500	—	—	—	250	—	—	—	49
Oprtalj	646	18	531	35	1177	53	79	04	233	—	200	—	320	—	257
Pišece	5541	74	4868	94	10410	68	520	—	883	32	2660	—	3307	—	773
Planina	4060	43	6881	14	8941	57	1025	—	474	—	2800	—	1874	—	125
Polhov-Gradec	6452	68	6409	65	12862	33	3952	—	2381	49	200	—	2400	—	148
Poljane	19268	48	15452	79	24721	27	16546	12	7859	26	3578	—	530	—	391
Preddvor	2387	—	2386	—	4773	—	1376	—	1025	99	400	—	610	—	53
Preska	2805	—	2999	—	5804	—	2451	—	230	—	700	—	280	—	?
Pločice-Konavlje	35733	73	35142	64	21879	36	21074	53	1881	39	36156	62	3820	58	79
Pulj . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Punat	14510	—	14479	10	28989	10	14250	—	—	—	810	—	200	—	10
Radeče	40934	13	35232	51	76166	64	20826	70	13590	65	11857	60	14483	23	486
Rab	4840	26	4996	87	9837	13	1104	—	1721	87	3275	—	1681	11	485
Rečica	15015	04	16759	39	31774	43	12215	18	4703	81	—	—	1090	—	414
Ribnica	37691	10	34743	81	72434	91	14634	84	20343	09	13630	—	2190	—	327
Ricmanje	5397	11	5146	15	10543	26	20	—	20	—	1460	—	229	—	186
Roč	6603	08	7641	43	14244	51	—	—	262	—	2580	44	1623	44	232
Rob	5197	—	5462	32	10659	32	2253	—	2339	78	1540	—	200	—	193
Rogoznica	25051	10	24811	17	49862	27	2702	10	4050	54	16901	70	3749	07	113
Rova	4147	46	5774	28	9921	74	1986	80	2256	—	500	—	1900	—	232
Rovte	5755	88	4716	89	10472	77	3535	08	4698	39	—	—	760	—	197
Selce	19713	20	16168	46	35781	48	5727	—	8635	11	6410	—	2140	—	311
Semič	13306	88	14161	42	27468	30	3984	—	8469	33	5430	—	1110	—	+5
Senožeče	4263	71	4313	—	8576	71	1480	—	—	—	1910	—	1910	—	307
Sevnica	—	—	—	—	—	—	34003	40	8370	50	4303	—	4271	—	1923
Sinčaves . . . . . ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slov. Gradec	12516	88	12405	63	24922	51	10879	—	19	—	9050	—	—	—	28
Smlednik	2207	01	2208	—	4415	01	1871	16	253	—	674	—	300	—	48
Sorica	10825	19	10737	72	21562	91	2720	—	5980	01	2100	—	—	—	+2
Srednjava	38545	14	36810	32	75355	46	12933	44	20015	06	12191	—	14264	16	376
Staraloka	9194	06	8910	68	16104	74	7271	—	1860	16	600	—	4800	—	220
Stari grad	31754	13	22034	66	53788	79	15512	56	14010	73	560	—	2050	—	+1
Stari trg	16182	44	11443	04	27625	48	7601	96	7189	80	4180	—	3088	44	554
Struge	4114	19	3989	47	8103	66	2733	—	980	—	500	—	534	—	55
Sv. Ema	557	95	860	68	1418	63	—	—	20	—	40	—	67	58	140
Sv. Ivan	6308	46	7563	65	13872	11	3467	—	7	—	2270	—	460	—	105
Sv. Jakob ob Savi	5923	11	5846	47	11769	58	2957	—	1199	73	2600	—	200	—	142
Sv. Križ p. Kostanjevici	14131	86	17051	16	31183	02	8970	—	6079	12	10868	—	3685	47	+5
Sv. Križ pri Litiji	5449	17	5498	79	10947	96	3579	05	993	67	—	—	200	—	355
Sv. Jurij ob j. ž.	14816	69	16345	37	31162	06	11547	—	10958	56	2160	—	850	—	+1
Sv. Jurij pod Kumom ?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sv. Jurij pri Kranju	9374	46	8985	01	18359	47	5928	—	2612	04	1800	—	2270	—	283
Sv. Kunigunda	981	90	1796	21	2778	11	980	—	1268	53	—	—	—	—	88
Sv. Lenart	24363	72	22553	29	46917	01	13800	27	1879	03	5393	—	6071	—	1838
Šebrelje	2591	42	2067	40	4658	82	630	—	824	90	665	78	892	—	105
Škocijan	10708	03	12123	84	22831	87	7253	61	4449	75	7544	—	1527	—	717
Škofjaloka	3452	42	3764	65	7217	07	2408	—	3746	38	—	—	—	—	58
Šmarije	17398	28	15515	89	32914	17	13105	—	1826	08	9900	—	140	—	235
Šmartno pri Litiji	10869	60	9953	90	20823	50	3722	—	6672	41	3200	—	1370	—	212
Šturije	4206	25	3427	67	7633	92	1195	40	2663	25	730	—	684	80	219
Štokovci	14161	62	12377	90	26539	52	2000	—	—	—	11475	15	3495	54	205
Št. Ilj pod Turjakom	10423	52	8166	83	18590	35	5483	20	5604	81	2500	—	1374	21	177
Št. Janž	1920	59	1031	79	2952	38	474	38	100	—	899	52	556	—	145
Št. Jernej	40208	—	39313	60	82521	60	32486	66	10393	99	14000	—	3132	24	+13
Št. Peter	10688	49	13629	14	24317	63	5507	87	8224	93	4170	—	1708	—	420
Št. Rupert	12644	55	11879	11	24523	66	12085	—	540	—	320	—	490	—	+1
Št. Vid pri Zatičini	18430	56	18147	20	36577	76	9422	—	10044	93	9000	—	3720	—	402
Tinjan	116	31	1058	78	1175	09	—	—	889	—	140	—	10	—	254
Tomaj	3946	70	8259	50	12206	20	2240	—	5010	94	1200	20	1345	82	+1
Tomišelj	10794	17	10890	58	21684	75	7080	—	2764	58	2126	—	2096	—	338
Toplice	5467	38	5193	14	10660	52	4040	60	1604	67	1060	—	1390	—	74
Trebelno	13368	63	12025	52	25394	15	3109	84	6128	54	1664	—	1686	—	216
Trnovo	16504	53	20418	44	36922	97	4123	59	9612	92	10071	20	4366	25	722
Tržič	6127	51	5912	54	12040	05	1991	—	1890	62	1960	—	2672	07	165
Tržišče	3422	74	5514	93	8937	67	3320	—	1553	56	930	—	50	—	126
Tunice	1998	86	1477	78	3476	64	816	—	1476	36	—	—	—	—	?
Velike Lašče	24724	52	24743	28	49467	80	3438	20	3975	61	12660	—	8410	—	181
Vipava	42561	83	41657	03	84218	86	7767	—	14720	84	19315	—	12154	—	1162

I m e	Prejemki		Izdatki		Denarni promet		Hranilne vloge				Posojila				Število članov
							vloženo		vzdignjeno		dano		vrnjeno		
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h	
Videm	2176	18	1927	01	4104	09	1240	—	1563	29	340	—	676	35	+2
Višnjagora	19199	24	19283	50	38482	74	8462	—	14509	39	2546	30	943	37	426
Vojsko	2220	—	2005	76	4225	76	200	—	1745	72	—	—	20	—	30
Vodice	8644	21	9461	—	18105	21	4320	—	1121	—	5540	—	—	—	57
Vrhnika	21549	86	17715	93	39265	79	6300	—	5748	44	11800	—	610	—	?
Zagradec	4808	32	3814	46	8622	78	1547	80	1229	—	1570	—	1100	—	150
Zagorje ob Savi	4345	44	4269	87	8615	31	1176	—	1060	—	3200	—	—	—	+3
Zatičina . . . . . ?															
Zg. Besnica	1602	37	1599	16	3201	53	857	—	1229	03	340	—	140	—	50
Zg. Tuhinj	5139	59	4622	25	9761	84	4360	—	1090	—	620	—	700	—	176
Zrenj . . . . . ?															
Žiri	5395	55	4554	76	9950	31	1820	—	2608	27	1910	—	1020	—	254
Žminj	40364	42	35547	41	75911	83	6199	45	4428	54	18628	06	7883	34	188
Župa Raščane	844	65	821	57	1676	22	1108	57	344	39	14752	48	170	—	82
Žužemberk	14007	96	10658	45	24666	41	6874	—	1184	40	2869	55	1779	07	425

GOSPODARSKO BERILO.

Nova železnica in naše dolžnosti.

(Nadaljevanje.)

4. Živinoreja.

Poglejmo še enkrat statistične podatke o živinoreji naše dežele. Po zadnjem štetju je izmed 253.839 goved: telet (pod enim letom) 44.203 — 17.4 %, bikov 2895 — 1.1 %, telic 28.971 — 11.4 %, krav 101.222 — 39.9 %, volov 76.548 — 30.2 %. Kranjska ima izmed vseh dežel, če izvzamemo Trst z okolico, kjer imajo tako le prehodno živino, ki gre kmalu v mesnice, najmanj bikov. Solnograška jih ima 3.2 %, Gorenja Avstrijska celo 6.6 % vse živine. Pri nas prodajo navadno po prvem letu rabe mladega bika. —

Krav imajo drugod mnogo več v primeri z drugo živino. Go. Avstrijska jih ima 47 %, Solnograška 51.2 %, Nižja Avstrijska 55 %, Tirolska 51.9 % torej smo primeroma na številu živine glede krav na slabem. Krav na slabem smo pa tudi glede na število mladega zaroda, ker imamo le 11.4 % telic. — Glede števila volov smo pa z Dalmacijo in Goriško na prvem mestu, torej z deželami, ki imajo živinorejo še precej zanemarjeno. Povsod, kjer je živinoreja zelo razvita so spoznali, da pitanje volov v primeri z mlečnimi kravami malo donša. Tako je poskusil leta mlečni tehnik na Koroškem pri nekem veleposestniku, koliko donša krma pri pitanju volov in koliko dobička pri srednjih mlečnih kravah. Po natančnih zapiskih vsega, kar se je volom in kravam dalo ter prvotne vrednosti in vsega dela in truda je prišel do zaključka, da vrže kg sena pri voloreji 3 v., pri kravah 5 v. Liter mleka je računil le 10 v. — Ko bi naši kmetje vse zapisovali, kar dajo volom, ki jih pitajo, in kravam, ki

molzejo, bi prišli kmalu do prepričanja, da se voloreja slabše izplačuje. —

Ko bi porabili pri nas vse ugodnosti, ki jih ponuja živinoreji naša dežela, ko bi travnike gnojili in njive zboljšali, prav gotovo morejo naši posestniki vsaj 30.000 krav več imeti, kakor jih imajo, četudi vse vole obdrže. Kaj bi donšale te krave? Vzemimo, da bi imela vsaka krava na leto le 1000 l mleka, če te množine nima, sploh ne zasluži, da je v hlevu, in se ceni l po 10 v., (toda vrže več pri sirarstvu ali maslarstvu), bi imeli naši kmetje iz tega 3 milj. kron le v Kranjski več dohodkov. —

Krave, ki jih imajo naši živinorejci, so za molžo prav slabe. Ni dolgo, kar mi je kazal gospodar kravo, ki je odstavila drugo tele. Vprašam, koliko ima na dan mleka. „Več gotovo ne, ko k večjemu eno perišče.“ Ali je to potem čudno, če se našim ljudem slabo godi, ko imajo pri najugodnejših razmerah še vseeno take repe v hlevu? S popolno gotovostjo trdim, da bi se mlečnost naših krav dala povišati vsaj 1 l mleka na dan. Kdor le malo pozna umno živinorejo drugod, mi bo gotovo pritrdil. Na leto bi bilo to pri 101.000 kravah 36,865.000 l, l po 10 vin. znese 3,686.500 K. Če prištejemo to k prejšnji svoti, je popolno gotovo, da bi mogli naši kmetovalci od živinoreje dobiti 6,686.500 K vsako leto več, kakor sedaj dobijo. — Z žalostjo bo vsak domoljub opazil, kako naši ljudje še vsako leto na tisoče stotov sena prodajo v druge kraje, ko imajo doma prav slabo živino. Ko bi le slabo seno prodajali, bi se dalo to še zagovarjati, tako se pa to čudno gospodarstvo ne da opravičiti. —

Velik je razloček med dobičkom, ki ga dajo krave drugod in pri nas. Na Danskem imajo krave navadno od 3400—4000 l mleka na leto. Na Nižje Avstrijskem imajo dobre krave na dan 20 l mleka. V Schwarzwald u na Nemškem imajo malo pa dobro rašeno domačo živino. Krave imajo 2000—3000 l mleka na leto. Poskusili so z vpeljavo simendolske pasme, ki se pa ni oponesla. Odpravili so njih rejo popolnoma. Ko bi se naši kmetje malo bolj potrudili za izboljšanje živine, kakšne dohodke bi lahko imeli! Kako bi pa najlažje in z najmanjšimi stroški dosegli tako izboljšanje?

Priznati se mora, da se je za izboljšanje živinoreje že nekaj storilo. Toda v primeri z stroški je še malo uspeha. Kupovali so se najpred biki velike tuje pasme. Pri nakupu se navadno ni gledalo ne na starše, ne na druge lastnosti, temveč le na velikost. Ti silno dragi biki so bili za naše male krave nerabni. Povsod so se jih branili.

Potem je bil klic: „Pojdimo po simendolke! Najboljša živina je za mleko in rejo! V nekaterih krajih se je simendolska pasma res dobro obnesla. Zahteva pa posebnih razmer, posebne hrane in postrežbe. Teh razmer pri nas še ni. Če se je toraj priporočala pasma, bi se moralo ob enem povedati: „Če boste hoteli imeti tak donos od krav, jih boste morali tako krmiti, tako zanje skrbeti“... Brez tega zgubi simendolska, kakor navadno tudi vsaka druga pasma, če tudi ne v taki meri, svoja karakteristična znamenja in postane podobna naši domači živini kraja, kar so dokazale drugod že brezštevilne poskušnje. — Na vsak način bo treba tudi pri nas poskusiti z vpeljavo dobre tuje živine, kjer so razmere za to. Še več bi pa dosegli s pametno selekcijo — odbiro domače živine. Naša živina ni tako slaba, kakor se včasih sodi. V vseh krajih se dobijo prav dobre mlekarice in so lepo zrašeni voli in biki. Dolžnost umne živinoreje je gotovo le od najlepših živali in najboljših mlekaric teleta odbrati za pleme in rejo. Kar je slabega, mora brez usmiljenja iz hleva. Če ima kateri sosedov še boljšo živino, bi se moralo od njega dobiti pleme ali teleta. Po taki odbiri bi se v treh letih naša živina glede velikosti in mlečnosti zelo spremenila. Na veleposestvu Schmidtman pri Zell am See se je mlečnost krav z odbiro pri isti pingavski pasmi pomnožila v desetih letih poprečno pri eni kravi izmed 229 komadov od 1970 kg na 2546 kg. Gotovo je to lep rezultat umne živinoreje. — Pri nas gospodar malokdaj gleda, katera krava mu več donaja; še manj da bi si od dobrih ohranil teleta za rejo. Če se dobi kupec, proda vse — kravo in teleta, brez pomisleka, kako bo gospodaril naprej. Tu bo treba najpred korenite preosnove, ki ne bo napravila skoro nobenih stroškov. —

Da se kmetom pomnoži veselje do živinoreje, imajo drugod razstave krav. Po več mesecev jih po-

skušajo tehniki, določijo njih mlečnost na dan, maščobo mleka — in po teh rezultatih dele premije. — Letos so imeli na Bavarskem tako razstavo za celo južno Nemčijo z velikim vspehom. Tu vidijo posestniki, kaj se da doseči z umno živinorejo. Dobro blago se na takih razstavah tudi najdražje proda. Pri nas se menda na tako deželno razstavo še mislilo ni, dasiravno bi veliko koristila.

Najbolj pa rabimo veliko strokovnega poduka. V tej stroki smo večinoma le diletanti. V naši državi imamo 36 mlekarskih šol. Izmed teh ni niti ene ne na Kranjskem, ne na Štajerskem, ne na Primorskem in ne v Dalmaciji. Tako daleč smo še, da niti ne vemo, kaj nam manjka. Kdo bi mogel pričakovati od našega kmeta, da bo le po par besedah ali po kakem članku v časopisu spremenil stoletno navado v gospodarstvu. Tu je treba navodila, dokaza ad oculos. Pričakovati torej, da se bodo same ob sebi in na tem potu in po tej skrbi, katero zdaj obračajo v to poklicani faktorji strokovnemu poduku o živinoreji, bistveno spremenile živinorejske zadeve na boljše, je ravno toliko, kakor pričakovati, da se navadni samouk povzdigne do učenjaka, ali navadni delavec do umetnega obrtnika. Kako lepe mlekarske šole imajo Čehi! V Kromerizu so 15. oktobra 1902 odprli veliko mlekarsko šolo s češkim učnim jezikom. Prve dni so imeli na dan 1000 l mleka. Sosedne živinorejske zadruge Bilom, Postonpek, Hradiska in Bezmierom so se zavezale, da bodo dajale vsaki dan 4100 l mleka, iz hleva po 11 v. l, na mestu šole po 12 v. Šola ima lastnega ravnatelja, ki je podložen moravskemu deželnemu odboru. Šola ima vse moderne naprave mlekarstva, tudi lastni kemični in bakteriološki laboratorij. Za učence sirarstva je celoletni kurz. Plača se: vpisnine 4 K, za učila 6 K, šolnine 30 K, za hrano, perilo in stanovanje na mesec po 35 K. Za ta kurz morejo sprejeti le po 12 učencev. Oglasi se jih po trikrat toliko, kakor jih morejo sprejeti. Seveda vedo tudi starši in učenci, da se bodo res kaj naučili, in ne prišli domu prazni in pokvarjeni. — Razun celoletnega kurza jih imajo še več, ki trpijo po več tednov. Podučuje se po natančno določenem načrtu.

Da bodo bralci še bolj vedeli, kaj nam manjka, naj navedem celi učni načrt, ki se razdeli v teoretičnega in praktičnega!

1. Mlekarstvo: a) splošno o mlečnem gospodarstvu, b) izdelovanje surovega masla, c) izdelovanje sira.
2. Nadzorstvo mleka in mlečnih izdelkov.
3. Kemija mleka: a) splošna, b) posebna.
4. Fizika mleka: a) splošna, b) posebna.
5. Bakteriologija mleka: a in b.
6. Živinoreja: a) govedoreja, b) krmljenje, c) svinjereja.
7. Pridelovanje krme.

8. Živinske bolezni a) splošne, b) vimenske.
9. Zidava in naprava mlekarin in sirarn.
10. Mlekarski stroji.
11. Knjigovodstvo in trgovinsko dopisovanje.
12. Računstvo.
13. Postave.

Vse, kar spada v mlekarstvo mora vsak sam praktično poskusiti. Posebno se pazi na izvežbanost pri izdelavi surovega masla in sira. Za praktični poduk je odločenih na teden 34 ur, za teoretični 24 ur, torej gotovo ne morejo učenci postopati. Od teoretičnega poduka pride na mlekarstvo 6 ur, po 2 uri na nadzorstvo mleka, kemijo, fiziko, živinorejo, bolezni, 3 na knjigovodstvo i. t. d.

Šola ima izvrstne moči, ki razumijo svojo stvar. Marsikoga skrbi, kje pa vzamemo denar, da napravimo tako šolo? Če se skrbi za izboljšanje drugim stanovom, in pravijo vsi, da niso v stanu več shajati, ali nima tudi kmet pravice zahtevati, da se enkrat v resnici kaj zanj stori, da bode mogel plačevati vse, direktne in indirektne davke tudi za druge stanove? Sicer se pa dobro urejena šola sama izplačuje. V Doren-u na Vorarlberškem je šola za izdelovanje emmentalerja (sira), ki plačuje ljudem mleko po 12 v. in sama z dobičkom, ki ga napravi, pokrije vse stroške.

Pravico imamo tudi zahtevati, da se vlada enkrat tudi na nas spomni. Za nižjeavstrijsko mlekarstvo je dala država 80.000 K in ravno toliko tudi dežela. — Kako lepo bi bilo, ko bi poklicali v deželo izučene češke mlekarske tehnike, ki bi se našega jezika v par tednih privadili. Povsod se družijo agrarci, da si izboljšajo bedno stanje. Povzdignimo tudi mi povsod, na shodih, pri poslancih glas: kmetu pravico, kmetu potrebne šole!

Mesta proti kmetom.

Dunajski kmetijski list piše pod tem naslovom, da je jako obžalovati, ker zastopi mnogih avstrijskih mest še ne uvidevajo, da režejo v lastno meso, če uničujejo s vso silo domače kmetovalstvo.

Kmetovalstvo pomlajuje in zboljšuje meščanstvo s tem, da oddaja v mesta svoje zdrave, nepokvarjene sinove in hčere, kojih zdrava kri poživilja mestno prebivalstvo.

Razvoj in prospevanje industrije, obrti in trgovine odvisna sta v prvi vrsti od kmetovalstva, ki je narbolji — ker najbližji — odjemalec za njih izdelke.

Ako naše kmetovalstvo nazaduje, dobivati moramo živila od drugod, na koji način ne dosežemo pri glavnih živilih nikdar stalne cene, ki bi bila primerna stroškom domačega pridelovanja; vrh tega pa postanemo odvisni od tiste nevarne mednarodne špekulacije in njenih še nevarnejših izrastkov.

Vse velike države starih vekov so propadle, ker so žrtvovale domače kmetovalstvo trgovstvu, in če

pogledamo bogato in ponosno Anglijo, najdemo, da iz istega vzroka hira.

V gotovih krogih je za vse to pač jako malo spoznanja.

To razvidimo iz debate, ki se je pred kratkim vršila v občinskem svetu glavnega mesta — ne Kranjske — temveč Koroške, toraj tudi dežele, koje kmetovalstvo je v prvi vrsti navezano na živinorejo.

V dotični seji zahteval je neki občinski svetnik jako energično, da zastop mesta Celovec vlado naprosi, naj v korist mestnega prebivalstva odpro rusko in rumunsko mejo, da se more iz Rusije in Rumunske uvažati živina.

Poročevalec v občinskem svetu v Celovcu označuje cene mesa kot previsoke in je po njegovem mnenju tega kriv izvoz naše živine v Nemčijo; no na Nemčijo se kmalu ne bode nihče več mogel sklicevati, ker že kmalu pridejo v veljavo nove nemške carine za uvoz živine.

In ko bi bilo res, da so cene živine ravno sedaj za malo časa postale vsaj vzdržljive, bi se to moralo kmetovalcem privoščiti, ker je bila njih bilanca skozi mnoga leta v računu živinoreje pasivna in ker je bila za živino, ki se sedaj prodaja, vsled lanske letne suše krma celo prvo polletje 1905 strašansko draga.

Če bi vkljub pomanjkanju krme oziroma vkljub vsled tega predrage krme še padla cena živine, pomenilo bi to za naše kmetovalce usodepolno katastrofo.

Sicer pa primerjajmo sedanje cene mesa s ceno živine, in našli bomo, da razmerje cen ni primerno.

Če pa hoče dobiti gospod poročevalec celovškega mestnega sveta ceneje meso, se ne sme lotiti živinorejcev ter jim groziti z uničenjem njih živine s tem, ker hoče, naj se odpre ruska in rumunska meja, da pride živinska kuga, temveč iskati mora sredstva, da se zniža tisti dobiček, ki tiči v razmerju cen živine in mesa in ki ga mora plačati mesojedec, a ga ne vtakne v žep živinorejec, temveč prekupec.

Proč s privilegiji takih krogov, ki so imeli v tem oziru do sedaj prebivalstvo v svoji neopravičeni oblasti.

Kako pa to doseči?

Napravijo naj se velike mesarije in prodajalne mesa — pod nadzorstvom — in v teh prodaja se meso po cenah, ki so primerne ceni živine, a ne po cenah, ki jo je s svojimi sredstvi narekovala prekupčija.

Če se pa res odpre ruska in rumunska meja in se bo od tam uvažala živina, bo to koristilo samo le morda mesarjem, prebivalstvu pa gotovo ne, ker uvažati se bo mogla samo le slaba živina — bolje ni — in slabe živine dobi se pa tudi zadosti na naših sejnih.

Pitanih volov, kojih izborna meso meščani ljubijo, se pa ne bode moglo uvažati; da bi se mršava živina uvažala in se pri nas spitala, tega pa naši živinorejci ne smejo trpeti, ker se morajo bati za svojo živino pred živinsko kugo.

Mnogokrat se je pripetilo, da je cena živine padla in da so si mesarji živino lahko zelo ceno nakupili, ne spominjamo se pa, da bi takrat mesarji ceno mesa znižali, ko jim je vendar vsak živinski sejem z boljšimi cenami že povod, da spet pritiskajo ceno mesa navzgor.

Je že tako, — gori še gre, doli pa ne, — prebivalstvo pa je bilo slepo in je vse voljno prenašalo.

V naši živini pa je investirano mnogo milijard ljudskega premoženja.

Kdor se ogreva, naj da pride nad to živino, ki pomeni ogromen del vsega narodnega premoženja, azijska živinska kuga, — samo da se mali časek zniža cena mesa za par borih vinarjev, — nima za gospodarstvo smisla, saj je taka zahteva največja gospodarska neumnost.

Ako bi pa vlada hotela taki zahtevi res ugoditi, trčila bo ob solidarnost avstrijskih kmetovalcev, ki še sicer niso popolnoma organizirani, a toliko vendar, da bodo znali take nakane preprečiti.

In kar se je zgodilo v Celovcu, doživimo tudi drugod.

Dobro še nam je v spominu mlekarški boj, ki se je pred kratkim bil v Ljubljani.

Nečemo opisovati boja, ki je z različnih vzrokov jako pomemben, pač pa naj tu sledi nekak komunike c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki ga čitamo v zadnji številki „Kmetovalca“:

Delovanje za ureditev mlečne cene v Ljubljani.

Splošno je znan meseca septembra t. l. vprizorjeni poskus kmetovalcev ljubljanske okolice, da bi pravično uredili mlečne cene v Ljubljani.

Ob tej priliki je dobilo predsedništvo naše (t. j. c. kr. kmetijske) družbe naslednje pismo od ljubljanskega magistrata:

„Slavnemu

predsedstvu c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko v Ljubljani.

V poslednjem času razvnela se je na umeten način v okolici deželnega stolnega mesta Ljubljane jako živahna agitacija za povsem neosnovano hipno podraženje mleka, kar se ga dovaža v mesto.

Iz časniških poročil in zasebnih virov poizvedel je mestni magistrat, da sta zasnovala in da stojita na čelu tej agitaciji dva organa c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko.

Ker je doslej slavna c. kr. kmetijska družba za Kranjsko vedno umela varovati dobro razmerje med

njo in mestno občino ljubljansko na enej, kakor tudi med meščanskim prebivalstvom mesta ljubljanskega in kmečkim prebivalstvom okolice ljubljanske na drugi strani, mestni magistrat ne more verovati, da sta omenjena organa c. kr. kmetijske družbe začela to neosnovano agitacijo, ki globoko razburja mestno prebivalstvo, z vednostjo predsedstva c. kr. kmetijske družbe.

Mestni magistrat tedaj prosi, da mu slavno predsedstvo blagovoli pojasniti, ali omenjena organa delujeta po naročilu in z vednostjo c. kr. kmetijske družbe; v slučaju, da se pa to godi iz lastne iniciative, blagovoli naj slavno predsedstvo ukreniti vse korake, da se prepreči tako samolastno postopanje, ki utegne imeti nedoglednih posledic in ki se morebiti maščuje nad okoličanskimi producenti samimi, ki so seveda lahko pristopni raznim demagogskega obetanjem.

Županov namestnik:

Vončina.“

Družbeni predsednik gospod O. p. l. Detela je na to pismo takoj odgovoril, in sicer v tem zmislu, da predsedništvo in glavni odbor nista v nobeni stiki z vso zadevo, kar se pa tiče družbenega ravnatelja, je ta že po listih pojasnil svoje sodelovanje, a potovalni učitelj za mlekarstvo pa glede svojega strokovnega delovanja ni podrejen kmetijski družbi.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe je v svoji seji dne 6. t. m. vzel na znanje to pismo svojega predsednika, s čigar besedilom se popolnoma strinja. Pismo je imelo namen takoj takrat pojasniti dejanski položaj. Glavni odbor je sklenil naslednjo izjavo, in sicer s pristavkom, da je c. kr. kmetijska družba avtonomna, ki ni nikomur podrejena.

I z j a v a .

Stremljenje ljubljanskih okoličanov po primerni ureditvi cene mleku z ozirom na današnje pridelovalne razmere smatra glavni odbor za popolnoma opravičeno.

Kmetijski in zlasti kmetski stan imata pravico zahtevati, da se jima delo in investirana glavica tako izplačuje, oziroma obrestuje, kakor drugim izdelovalnim in delavskim stanovom. C. kr. kmetijska družba kranjska, kot zastopnica kmetijskega stanu na Kranjskem, nima le naloge pospeševati tehniško stran kmetijstva, temveč tudi dolžnost po svojih močeh kmetijski stan organizovati ter ga navajati do samostojnega agrarnopolitiškega mišljenja in delovanja. Če c. kr. kmetijska družba kranjska, oziroma njeni izvrševalni organi, pri vršitvi svoje dolžnosti obetajo boljše izhajanje kmetijskemu in kmetskemu stanu, je to nekaj samoumevnega in mora glavni odbor odločno zavrniti vsako podtikanje demagoškega značaja takim obetanjem.

Kranjska dežela je skoziinskozi agrarna. Od kmetijske produkcije se živi posredno in neposredno skoraj vse prebivalstvo. Pretežna večina uvoza gre na račun

konzuma kmetijskega in kmetskega stanu ter slojev, ki so posredno ali neposredno zavisni od kmetijstva. Izvoz dežele, čigar skupiček tvori dele novega premoženja in ki je edin merodajen za procvit dežele, je po ogromni večini plod agrarske produkcije. Ta izvoz dela kranjsko trgovinsko bilanco aktivno, in zato mora glavni odbor kmetijske družbe tembolj obžalovati dejstvo, kako napačno se pri nas še umeva gospodarski položaj dežele in važnost dobrostoječega kmetijskega stanu, ki se dandanes v celem pomenu besedila mora boriti za svoj gospodarski obstanek.

Tako čitamo v „Kmetovalcu“.

Ker je ravnatelj c. kr. kmetijske družbe gosp. Pirc svoječasno omenil, da pojasni v posebni brošuri cel mlekarski boj — s vsemi dogodlaji — pripomnimo samo, da so kmetovalci ljubljanske okolice — nezadostno pripravljeni, nezadostno organizirani, — v boju propadli.

In z najnovejšega časa navajamo sledeči slučaj:

V kranjskem deželnem zboru stavil je gosp. Povše v seji dne 14. novembra 1905 sledeči predlog:

Uvaževaje, da se je v času od 13. maja do 1. oktobra vpeljalo iz Italije v našo državo v 1046 vagonih 36.000 svinj;

uvaževaje, da je v Italiji vedno prešičja kuga in druge bolezni in se je pri prešičih, ki so bili k nam vpeljani, našla kuga, kar je ministerstvo samo priznalo;

uvaževaje, da je sedanja cena le posledica, ker se je lansko leto pridelalo jako malo krme, bodisi sena, bodisi druge krme, vsled česar so živinorejci radi pomanjkanja krme mnogo živine odprodali, se je toraj stanje živine sploh znižalo in bo vsaj jedno leto trpelo, predno se to nadomesti;

uvaževaje, da je prepovedala Italija leta 1901 popolnoma uvoz naših svinj;

uvaževaje, da tiči ravno v naši svinjereji in v živinoreji sploh mnogo milijonov narodnega premoženja, ki se ne sme oškodovati ali celo uničiti po živinskih kugah, koje se pri uvažanju tuje živine zanesejo k nam;

uvaževaje, da različni mestni odbori in trgovski krogi zmirom in zmirom zahtevajo naj odpre državna vlada naše meje tuji živini, posebno iz Rusije in balkanskih držav, s čim bi nastala za našo živinorejo, za ta edini steber našega kmetovalstva, največja nevarnost, ker je kakor dokazano, v Rusiji in balkanskih državah zmirom živinska kuga, stavimo sledeči predlog:

1. Deželni zbor skleni najodločnejši ugovor proti odredbi državne vlade, ki dopušča, da prihaja z Italije, ki je okužena s prašičjo kugo, v našo državo uvoz prašičev, ter zahteva, da se temu uvozu zopet zapro naše meje.

2. Deželni zbor nujno prosi, da se pod nikakimi pogoji ne odpravi dosedanja mejna zaprtina proti ži-

vini iz Rusije in balkanskih držav ter da državna vlada skrbno ščiti pri sklepanju trgovinskih pogodb našo živinorejo, to najvažnejšo panogo našega kmetijskega gospodarstva.

3. Državna vlada se prosi, da z zdatnimi državnimi podporami pospešuje razvoj in napredek vseh vrst naše živinoreje tako, da bo domača živinoreja kar narbolje zmožna oskrbovati ves domači mestni trg in tudi še znaten del razpolagati za izvoz.

Ker je Kranjsko kmetska dežela, bi bilo pričakovati, da se bode predlog gosp. Povšeta, kojemu predlogu se je v deželni zbornici z ozirom na važnost in primernost priznala nujnost, tudi splošno odobral.

In vendar se je gosp. Povše-tu očitalo, da je sovražnik meščanov, ker je stavil navedeni predlog, ščesar sledi, da se tudi pri nas smatra vsakogar, ki se potega za koristi kmetovalstva, sovražnikom meščanstva, in se uceplja meščanstvu nekako sovraštvu do kmetovalcev.

Naravna posledica tega bi bila, da lahko začnejo tudi kmetovalci meščanstvo po strani gledati, posebno, če bi je še kedo podpihoval.

Kakor obsojamo iste, ki hočejo meščane napraviti nasprotnikom kmetov, obsojali bi tudi one, ki bi hujskali kmete proti meščanstvu, ker nikjer ni tako nevarno napraviti razpor, kakor ravno pri nas, ko naše skupne koristi zahtevajo, da se vsi delavni stanovi zbližajo v skupno delovanje.

Živinoreja.

Vzreja in oskrbovanje bika.

Ako hočemo našo govedorejo po močeh pospešiti, nam je pred vsem skrbeti za dobro pleme, katero se začinja z izvrstnim bikom-plemenjakom. Na njem je ležeče veliko prednosti, kakor tudi lahko veliko slabosti mladega naraščaja živine.

Pred vsem se mora skrbeti, da je bik dobrega plemena, kar se zahteva zlasti od dveh strani; da je po očetu krepke postave in trdnega pa lepega života; po materi pa, da mu je bila ona dobra molznica. Le, ako družji v sebi vse te lastnosti, je bik vreden, kakor pravi pregovor: Dober bik nikoli ni preplačan, slab je še zastonj — predrag!

Ker jeden sam dober bik zboljša zarod cele okolice, je vredno skrbeti, da si ga omisli vsaka občina, to vsaj za jedenkratno dobo. Od njega se namreč zaredi zboljšano pleme, tudi biki vmes in vsa živinoreja je nekako prenovljena.

Narbolje pa je, da se ustanovijo povsod biko-rejske zadruge, o čem da vsa pojasnila „Zadružna zveza“.

Toda ne gre, bika samo omisliti, nego je treba skrbeti, kako ga hraniti in rabiti. Kar se tiče krm-ljenja, se moramo varovati hrane, katera žene na

tolščo (mast), kakor tudi krme, ki le slabi telo n. pr. kuhovina, otrobi itd. Hrana biku bodi za celo leto dobro seno, kateremu se daje za priboljšek po nekoliko ovsa. Takšna krma, zadostna in redna, ga vzdržuje pri najboljšeji moči.

Tudi gibanje je biku jako potreba, da se mu bolj vsestransko razvije život in njega rast. Koristna mu je dobra paša, ali če te ni, se mora v poletnem času spuščati na poseben prostor, kjer se po volji razhodi. Tudi je vsled tega manj plašljiv ali hudoben, ako pride večkrat v dotiko z ljudmi in drugo živino. Ako pa je bik vedno v hlevu, se lahko naleze tuberkuloze, navadno pa, ako se odebeli, predčasno zgubi svojo plodovitost vsled maščobe in lenobe.

K plemenu spuščati bika le redko pred dvemi leti starosti. Pa še takrat — od 2 do 4 let — velja ga spuščati primerno njega močem. Navadno se računja za bika po 100 krav na leto. (Žal, da pri naših razmerah to število morda po trikrat presilijo, ker pogosto manjka bikov. Odtod hiranje naše živinoreje! Op. prev.)

To pa tudi ljudje, ki mislijo dobičkariti z bikom s tem, da ga kolikor mogoče spuščajo k plemenu, da le ono pristojbino vlečejo. Ta sebičnost se jim pa slabo splača, ker pozneje čez par let ne skupijo toliko za bika, kolikor je bil pred rabo vreden.

Še nekaj ne smemo pozabiti o vzreji in rabi bika. Toži se navadno, da ta žival postane prej ali slej trmasta in hudobna. Res je narava bika bolj surova, toda če se zna ž njim lepo ravnati, ostane tudi bik pohleven in pameten. Radi tega mu je treba pametnega človeka kot oskrbnika. Ako pa le kaže svojo trmo, treba mu je napraviti v nosnice železen obroč. Ta pokora mu še največ izda v njegovi hudomušnosti.

Driska pri teletih.

O tej bolezni piše župnik P. Marek v Sobenovecu na Češkem sledeče:

Imel sem junčka odstavljenega od sesca, 6 tednov starega. Zbolel je na driski in oslabel vsled bolezni že tako, da je stal komaj na nogah. Sena niti povohal ni, mleka se mu je po sili dalo komaj za $\frac{1}{4}$ litra. Poskušali smo tanin in razna domača zdravila, toda vse zastonj. Nato sem opisal na listek vso bolezen ter poslal v mesto k živinozdravniku z upanjem, da bode le-ta morda predpisal in poslal opium ali kako enako sredstvo. Zdravnik naravnost ni poslal nič, temveč posla napotil v lekarno z naročilom. Lekarnar poslal mi je neki prašek, ob enem pa je bil toliko prijazen, da je priložil sledeči sestavek zdravila:

Rad. tormentil. pulo .	50 g
Rad. gentian pulo . .	50 „
Rad. calami pulo . .	50 „
Cort. quercus pulo . .	100 „

P. S. Daje se po trikrat na dan obilno žlico prahu k pijači.

Ker junček nikakor ni hotel sam piti, zalivalo se mu je z mlekom zmešano v goltanec. Toda glej! Takoj po četrti žlici tega zdravila je bolezen odnehala, junček je začel ogledovati seno, piti brez siljenja in se držal kakor zdrav. Ni nam bilo treba več rabiti zdravil, katerih je ostalo še tretjina.

Ta so nam pa došla pozneje v dobro, ko je zopet drugo tele napadla ta bolezen. Tudi to je za tem kmalu ozdravelo.

Ker je to zdravilo jako po ceni (le 70 vinarjev), si ga lahko za časa oskrbi vsak živinorejec. Še ceneje nego v lekarni, dobe se prvi trije praški v materijelnih trgovinah, četrti (hrastova skorja) pa se dobi še drugje. To velja zlasti za one, ki stanujejo daleč od mesta in lekarne.

Omenjam še, da se mi je pred štirimi leti skoraj pri vsakem teletu pojavila ta bolezen. Opazoval sem, da so ženske pri odstavljanju teleta kuhale mu mesto mleka močnato juho. V tej pa so se navadno od moke naredile grude, katere se niso razmehčale. Opazoval sem na to, da je morda škodljivo, ali ženske so trdile, da „tele to kaj rado žre“. V bolezni sem naročil, naj se da teletu mesto grud več mleka, sicer naj se pa ostale dobro razmehčajo.

Od tega časa pa je bil pri nas vsled te bolezni mir, razven par slučajev, katera sem zgoraj omenil in smo jih tudi uspešno ozdravili. Pohorski.

Nekateri škodljivci zdravja živine in njih prenos na človeka.

Sloveči zdravnik dr. H. Moravec preiskoval je razne povzročitelje bolezni živalij in označil sledeče:

a) Metolje ovac (Distema hepaticum). Telo je podobno glogovemu črvu, $1\frac{1}{2}$ —3 cm dolgo, široko pa za polovico toliko. Na glavi ima dve sesalni cevki, med njima pa se nahaja nekak otvor, kateri ima v sebi množino jajec. Metolj živi v jetrah in okoli žolča — včasih tudi v črevah — ovce, koze, prašiča, domačega zajca, konja, ter tudi v jetrih človeka.

Jajca metolja pridejo po žolčnih žlezah od žolča v čreva in odtod ven. Od pasočih živali, zlasti ovac, raztresejo se na pašniku, posebno še, ako je ta močvirnat, ker se v vodi najbolj razvija. Ondi se iz jajec zarede mali črvički, kateri se pridružijo telesom malih polžev, kjer se nekako zabubijo. S temi polži, ki se nahajajo povsod po poljih, travnikih in pašnikih, raztrese se zalega metolja povsod med travo, da jo žival nevedoma požre. Kedaj pride v človeka, gotovo sam ne ve, resnica pa je, da, če pride vanj, se mu zarije v jetra in povzroči hudo bolezen.

Ovca ali koza zboli navadno kacic šest tednov za tem, ko se je na takšnem pašniku pasla. Bolezen

se spozna po tem, da je žival postala žalostna, skrčena in se nekako trese, kot bi imela mrzlico.

Najpogosteje se človek te bolezni naleze, ako pije na pašniku in močvirju iz stoječih voda, ali pa, ako uživa in žveče surove potočne rastline. V človeku živi navadno po jeden metolj, malokdaj dva, katera mu napravljata grozne bolečine, da je mnogokrat njih konec — smrt. Ta bolezen se spoznava po grizenju, driski, zlatenici in krču. V jetrih povzroči metolj vnetje žolčnega toka. Tudi pride ta nesrečni črv v žile in se potem s krvjo zanese v druge dele telesa.

Ker se hube tega škodljivca gode mnogokrat v v luščinah malih polžev na močvirjih, kjer je sploh v naravi njih zalega, je neobhodno potrebno, da bi se močvirnati kraji, bodisi travniki ali pašniki, kolikor mogoče usuševali, k čemu naj bi ubogemu kmetu pomagala tudi dežela in država. Sicer pa posameznikom ne svetujemo družega, nego, da se varuje pasti svojo drobnico vsaj v jeseni po taci pašnikih.

b) Metolj človeški. (*Distona lauceolatum*), je tenak črv (0,8 mm in dolg od 7—10 mm). Oblike je malo drugačne od prvega, sicer pa mu je v škodovanju jako podoben. Živi ne samo v človeku, nego tudi v ovci, prašiču, zajcu, mački in sicer vselej tudi v jetrih in žolčnem toku. V človeka se vseli bolj po redko, toda ta slučaj je navadno smrtonosen. Zgodilo se je, da je 14letna hčerka pastirja s Kaplice na Češkem trpela na bolečinah v jetrih že od 9. leta, ko je pila vodo iz močvirnega studenca. Ko je po velikih mukah umrla, našli so 47 črvov v nje žolčnem mehurju.

Varovati se je tega sovražnika tako, kakor je o prvem povedano.

Sadjereja.

Sadjarjevo delo pozno v jeseni.

Razven sajenja in priprav za saditev mladega drevja, bodi v jeseni, kakor hitro preneha življenje v naravi, prva skrb umnega sadjarja, kateremu je na tem ležeče, da mu donša njegov sadonosnik največji mogoči dobiček, nadomestiti v zemlji tiste redilne snovi, katere je sadno drevje uporabilo za svoj in razvoj sadja. Ja, on naj da še več nazaj, naj skrbi še za rezervo. Nekateri so mnenja, da ni treba sadnemu drevju gnojiti. Temu pa ni tako. Kdor želi, in to vendar vsaki, da mu naj ono redno rodi, ga mora ravno tako z živežem preskrbeti, kakor vsako drugo kulturno rastlino.

Da bi se moralo drevje odpočiti, kojega mnenja so nekateri, je bajka. Dokaz temu je, da imajo tam, kjer redno gnojijo in sploh uvažujejo vsa pravila umnega sadjarstva, tudi redno, več ali manj plodo-

vito, sadno leto. V letih, v katerih ni sadja, se ne odpočiva drevje, pač pa izsesana zemlja, katera je primorana dalj časa zbirati novih močij, da lahko odda drevju zopet tisto množino redilnih snovij, ki je potrebna za rod.

V naših rokah je, ta pojav s primernimi sredstvi ponageliti, kar se zgodi tem preje, čim preje prihitimo z gnojem na pomoč.

Jesensko gnojenje pospešuje posebno razvoj cvetnih popkov, torej rodovitnost, med tem ko spomladansko bolj vpliva na rast mladja, poletno pa na razvoj sadja. Pozno poleti z dušičnimi gnojili gnojiti ni umestno, ker se s tem ovira zorenje lesa. Drevje bi v tem slučaju ne bilo dovolj trpežno proti zimskemu mrazu.

Najbolje je, ako gnojimo s starim hlevskim gnojem, katerega je 30—40 cm globoko in primerno široko v kolobarju pod skrajnim koncem krone, podkopati, kjer so sesalne koreninice, ki imajo nalogo sprejemati redilne snovi. Te koreninice segajo posebno v slabi zemlji, ker so primorane dalje za živežom romati, še celo izven obširja krone; torej tam gnojiti kjer so korenine-sesalke. Iz tega je razvidno, da napačno ravna tisti sadjar, ki gnoji pri deblu. Hlevski gnoj ne vračuje zemlji samo glavne redilne snovi, ampak jo tudi zrahlja, vsled česar imajo zrak, toplota in vlaga, ti za rastlinsko rast prevažni činitelji, bolji pristop.

Kdor nima dovolj hlevskega gnoja, naj se poslužuje umetnega, bodisi samega ali v zvezi s prvim. Vprašanje, katero množino enega ali drugega gnoja je rabiti, je odvisno od različnih okoliščin in se ne da, kar tako meni nič, tebi nič, odgovoriti.

Redilne snovi, katere pridejo pri gnojenju v poštev so dušik, fosforna kislina, kalij in apno. Visokost pridelka je torej odvisna od tiste teh snovij, katera je v najmanjši, po tem takem navadno v premali množini v zemlji zastopana. Ako primanjkuje dušika, ne bomo dodjali fosforove kisline ali kalija in nasprotno. Primorani smo tedaj popolniti to, kar manjka. Nedostajajo vse snovi, je tudi vse nadomestiti.

V navadnih okoliščinah se spozna po zunanosti drevja, katere redilne snovi primanjkujejo. Slaba rast nas opominja, da je treba dušika, ne nastavi drevje cvetja in sadja, pa fosforne kisline in kalija. Tu je dokaz, zakaj cvetje dostikrat, ne da bi bile elementarne sile krive, hitro zgine.

Včasih je opazovati, da nezrelo sadje, brez da bi to povzročili različni škodljivci, močno odpada. Temu je kriva ali velika suša, torej pomanjkanje vlage, ali pa pomanjkanje fosforove kisline ali kalija.

Dušik pospeši bujno rast, fosforova kislina in kali pa vplivata na nastavljanje cvetnih popkov in zorenje sadja ter lesa. Apna je v nekaterih zemljah

dovolj, celo preveč, v drugih zopet premalo. V slednjem slučaju ga moramo isto nadomestiti.

Sadno drevje, bodisi pečkato posebno pa koščičasto, zahteva precej apna in nam izdatke za njega obilno povrne. Apno vpliva ugodno na razvoj sadja in tvorjenje sladkorja. Kjer ga ni zadosti, tam hira koščičasto sadno drevje, ter spušča drevesni klej (gumi). Apno tudi greje zemljo in razkraja redilne snovi.

Redek bo slučaj, da bi s hlevskim gnojem kedaj preveč gnojili. Se odloči pa sadjar za umetna gnojila in hoče iti pravo pot, ter se izogniti bridkih izkušenj, naj da preje svojo zemljo pri bližnjem deželnem ali državnem, kmetijsko-kemičnem preskuševališču preiskati, da mu ono poroča, katerih snovij manjka in svetuje v kateri množini jih naj nadomestuje.

Opomniti je še, da je brzo razkrojajoča, umetna gnojila rabiti na pomlad oziroma v poletju, polagoma razkrajajoča pa v jeseni in po zimi.

Druga istotako važna skrb sadjarja v jeseni je okovariti svoje, posebno mlada drevesa proti mrazu in zajcu.

Mlado, komaj posajeno drevo ima, ker smo mu pred sajenjem odrezali srčno, t. j. navpično navzdol rastočo korenino, svojo še nežno korenje blizu površja zemlje. V hudi, posebno brezsněžni zimi mu mraz škoduje. Tu je iskati enega izmed vzrokov, zakaj tu in tam drevesa v drugem letu hirajo in se končno posuše. Pokriti jih je torej okrog debla tako daleč, ko segajo korenine, vsaj 10 cm visoko z gnojem, slamo ali listjem. Da to veter ne odnese, se vrže nekaj zemlje povrh. To pokrivalo pa nudi različnim drevesnim škodljivcem kaj varno zavetišče, treba ga je tedaj na pomlad, predno se ti spravijo na delo, podkopati ali pa previdno odstraniti in sežgati. Na ta način jih mnogo uničimo.

Pa ne samo koreninam, ampak tudi deblu lahko mraz škoduje. Sije v zimi po dnevi solnce, se začne sok na južni strani debla pretakati in ta zmrzne, ako sledi jasna, mrzla noč. Posledica je, da začne tam, kjer je vzeblina, skorja pokati in deblo se sušiti. Temu pridemo lahko v okom, ako namažemo debla z apnom, ker se svetle reči ne segrejejo tako naglo, kakor temne. Da se apno bolje prime, mu je primešati nekaj ilovice. Nekateri priporočajo dodjati nekoliko krvi ali žolča in trdijo, da se potem zajec ne loti drevja. Pa dokazano je, da ga v zimah z velikim snegom to tudi ne ovira. Sploh pa je pri samo takšni obrambi, ker ta postavno ne zadostuje, težko prijeti posestnika, oziroma najemnika lova za odškodnino. Mazanje drevja, boditi starega ali mladega je tudi zavoljo tega dobro, ker pri tem mnogo mrčesov ugonobimo, ter deblo gladko in snažno ohranimo. Različno mahovje, to pribežališče drevesnih neprijateljev se ne more zarediti.

Proti zajcu okovarimo drevje najbolj uspešno, ako ga obdamo s koljem, trnjem, trstikami ali z v nalašč zato pripravljenimi mrežami. Zadnje so sicer drage, a trpijo mnogo let in delo znatno olajšajo. Tem mrežam slične priprave je mogoče tudi pripraviti iz močnega šibja, trstja ali kolja. Za dolge zimske večere umestno delo. Na spomlad jih je odstraniti in do jeseni na primernem prostoru hraniti. Drevje ovijati s koruznico ali slamo ni tako priporočljivo, ker te nudijo ugodno zavetje že opetovano omenjenim škodljivcem.

Nadaljno jesensko opravilo je prekopanje okrog drevja. Med tem, ko je dati v spomladi prekopanemu kolobarju obliko sklede, da se vlaga zbira, bomo v jeseni drevo nekoliko ogrnili, da se voda odceja, drugače bi ta zaostajala pri deblu in zmrznila, ter vsled tega škodovala.

Čim dalje krog drevja se prekopa, tem bolje je. Pri starejem drevju lahko globoko prekopavamo, pri mladem pa kopajmo bolj plitvo, sicer bi mraz škodoval koreninam.

Prevržene plasti zemlje (grude) ni razdrobiti, ampak jih je pustiti cele, da bolj prezebejo, zemlja postane vsled tega rodovitnejša.

V jeseni pa tudi lahko sadjar drevje, posebno staro, očisti in otrebi. Ni ga menda dela v sadjarstvu, ki bi ga pri nas tako zanemarjali, kakor to. V dokaz naj služi, da je ponekod stara kmetiška navada, samo na pustni predpoldan drevje čistiti in trebiti, kakor, da bi škodovalo druge dneve to delo opravljati, ali pa, kakor da bi si ljudje iz drevja norce delali. Zato pa kaže v takih krajih drevje kaj žalostno sliko. Povsod je videti polno suhljadi, mahu in limovca (omela-lim). Tam, kjer se to opazuje, je sadjarstvo na zelo nizki stopnji.

Drevje je torej v jeseni očistiti limovca in mahu, staro skornjo je postrgati in oboje sežgati. Krono bo, ako je gosta, razredčiti. K tlom viseče veje je tako prikrajšati, da rasejo kviško. Suhe veje in eno izmed se križajočih je odstraniti. Veje-vodenice pustimo samo tam, kjer nam je treba prazni prostor izpolniti. Veje je pa odrezati ali odžagati tako, da ne ostane parobek in da se doseže v kolikor mogoče mala rana, katero je z ostrim nožem ogladiti, ter pri mladem drevju z drevesnim voskom, pri starem pa s katanom namazati, da preje zaceli in ne gnije ali prhni v deblo.

Z razredčenjem omogočimo bolji pristop toplote, zraka in svetlobe, kar je za razvoj drevja in sadja zelo važnega pomena.

Jesen pa je tudi pripraven čas za pomlajenje drevja. Staro, slabotno rastoče, drugače sicer zdravo drevje, ki ne poganja več mladice in le tu in tam rodi, čigar sad pa nima tiste velikosti, katero bi lahko dosegel, je potrebno pomladiti. To se zgodi,

ako vse veje na eno do dve tretjini dolžine prikrajšamo. Pri tem je paziti na to, da dobi krona piramidno pokončno obliko. S pomlajenjem in istočasnim gnojenjem prisilimo drevo takorekoč k novemu življenju. Ono požene nove močne mladike.

Pa tudi različne škodljive mrčese je mogočno v jeseni uničevati; posebno krvavo uš najložje opazimo, ker ni več listja na drevju. Sadjarjeva pozna jesenska dela so torej sajenje, in priprave za saditev mladega drevja, gnojenje, vkovarjanje proti mrazu in zajcu, trebljenje in čiščenje, pomlajanje, ter pokončevanje različnih škodljivcev.

Ta navedena opravila pa lahko sadjar nadaljuje po zimi, ako mu vreme dopušča.

Želeti bi bilo, da bi se jih pri nas vendar enkrat kmetovalci poprijeli in to store tem lažje, ker se jim nudi prilika natančneje pojasnila pri zato nastavljenih večakih dobiti. Z.

Sadno drevje ob cestah.

Ob okrajnih, občinskih, zasebnih, ter deloma državnih cestah, kjer se sedaj šopirijo topoli in drugo različno več ali manj vredno lesovje, bi pač menda vendarle najbolj bilo na svojem mestu sadno drevje. Zadnje bi nam dalo ne le večji dobiček, ampak tudi pomladanski kras sadnega drevja ob času cvetja vpliva na človeka gotovo ugodneje, nego ob istem času topoli i. dr.

Da je pa dobiček tem večji, je treba pred vsem zbrati tako sadno vrsto, katera nam jamči siguren uspeh. Nikakor ne bi kazalo ob ceste saditi recimo črešnje, namizne hruške, sploh zgodnje in vabljive, sadne vrste.

Med vsemi bode gotovo najbolj umestna jablan. A tudi od te je zbrati tako vrsto, katere sad bolj pozno zori, ni preveč prikupljive zunanosti, se dobro drevesa drži, to je, da ne pade pri najmanjšem vetru ž njega. Nadalje naj bode trd, trpežen in z drevesa neužiten. Tudi na obliko krone je gledati. Umevno je, da si bomo zbrali taisto vrsto, ki ima bolj pokončno rast, ker ta nam ne senči preveč ceste.

Pri vsem tem nam je pa tudi v ozir jemati tako vrsto, katero sadni trgovci radi kupujejo.

Navedenim zahtevam odgovarja med jabolčnimi vrstami vsestransko veliki, renski bob in zasluži, da pride prvi v poštev. Razven tega se priporočajo Huberjeva moštnica, landsberški, šampanjski, karmelitski in veliki kaselski kosmač (rajneta); med hruškami pa Vajlerjeva moštnica. Stem pač ni nikakor rečeno, da bi bile samo navedene sposobne in tudi ne, da je samo jablane in hruške saditi. Krajevne razmere lahko zahtevajo sajenje drugih sadnih vrst, kakor višnje, češnje i. dr.

Smo se li odločili za te ali one, sadimo vendarle na večjo, najmanj pregledno daljavo samo eno vrsto, ker si vsled tega oskrbovanje, nadzorovanje, spravlanje v jeseni in tudi prodajo olajšamo. Stroški za zgornja opravila bodo manjši, torej tudi dobiček večji.

Saditi je najbolje v trikotu in sicer pri širokih cestah na obeh straneh ob robu, pri ožjih pa na zunanjih straneh cestnih jarkov. Ob jako ozkih zasadimo samo eno stran.

Da cesta vsled sence preveč ne trpi, ni umestno pregosto saditi

Ako pa hočemo dovoljen uspeh imeti, je treba seveda tudi tem drevesom odmeriti tisto pozornost, trud in delo, kakor onim v sadonosnikih umnega sadjarja. Z.

Književnost.

Koledar za kmetovalce 1906.

Dobili smo novo prepotrebno gospodarsko pomožno knjigo. Tvrška I. Bonač v Ljubljani je izdala lično ročno knjižico „Koledar za kmetovalce“, katero je strokovno sestavil g. mlek. nadzornik J. Legvart.

Drugi narodi že imajo take žepne kmetijske zapisnike, le slov. narod je bil izjema. Naprednejši posestniki so se posluževali nemških koledarjev, kateri so pa jako dragi in tudi zelo pomanjkljivi, nekateri pa niso za naše razmere pisani. Legvartov koledar pa je izborno sestavljen, tako, da bo vsakemu vzoren svetovalec v vseh gospodarskih zadevah. Vsebina je: Koledar za l. 1906, poštna določbe, živinoreja, mlekarstvo, vinoreja, kletarstvo, sadjereja, živinozdravilstvo, različne za kmetijstvo važne postave, različne tabele za merjenje lesa, poseben zapisnik za knjigovodstvo in vpisavanje delavcev, zapisnik za beležke i. t. d.

Pogrešamo pa podatke o zadružništvu, ki spadajo dandanes na vsak način v tak koledar; gosp. Legvart navedel je sicer kranjske mlekarske zadruge, a drugo kmetijsko zadružništvo in posebno „Zadružno zvezo“ in „Gospodarsko zvezo“ je pa iz neznanih nam vzrokov prezrl.

Nadejamo se, da g. Legvart drugo leto to našo opombo vpoštevata.

Knjižica je jako okusno in pripravno v močno črno platno vezana. Upamo, da bode ta knjižica veliko pripomogla v povzdigo našega slov. kmetijstva in jo vsakomur toplo priporočamo. Cena koledarju je samo K 1.80 s pošto K 2.— in opozarjamo na današnji inserat.

Poziv na naročbo spominske knjige prve gorenjske razstave.

Kakor je vsem čitateljem slovenskih listov dobro v spominu, se je vršila lansko jesen v naši lepi Gorenjski prva razstava. To je bila zadnja razstava v Radovljici, ki je žela obilo priznanja vsakega nepristranskega rodoljuba kakor tudi s strani odličnih vnanjih gostov.

Da bi se tej razstavi postavil trajni spomenik, sklenilo se je izdati „Spominsko knjigo“, v kateri bo zbran ves zanimivi razstaveni material in katera knjiga bo poučno izvestje za razstavne prireditve tudi po drugih krajih domovine. A ne samo to! Temveč knjiga bo praktičnega pomena za vsakogar, ki se v količkaj peča s sadjerejo, ali ki se le zanima zanjo.

Knjigi bo pridejana priloga slik v barvah od dvanajsterih za kupčijo najprikladnejših vrst jabolk, ki bi se naj na splošno vzgajala v naših sadovnjakih. Slikam bo pridejan dalje natančen strokovni opis jabolčnih vrst. Slike so pristno po naravi tako umetniško izpeljane, da iz njih vsakdo na prvi pogled spozna dotično sadno vrsto.

S to knjigo v roki bo slovenski sadjerejec lahko sam pravilno zaznamoval dotično sadje na svojem vrtu, česar dosedaj, v svojo veliko škodo! — ni mogel in je ogromna večina našega sadja še brez pomologičnega znaka.

V radovljiški sadni razstavi so bile zastopane skoro vse poglobitve moderne sadne vrste, došle iz vseh pokrajin naše sadonosne domovine. Na temelju tega, v spominski knjigi zbranega sadnega materiala pa bode naš sadjerejec zlahka našel vire, iz katerih mu bo mogoče dobiti cepiče od najboljših vrst jabolk in hrušk.

A tudi za trgovca s sadjem bo knjiga velepraktičnega pomena kot navodilo, po katerem se mu bo mogoče ravnati pri nakupovanju sadja. Korist knjige bo torej obojestranska in v njih lastnem interesu je, da se sadjerejci in tvgovci obilo nanjo naroče.

Priporočati je zlasti, da si jo nabavijo razna, posebno gospodarska društva, častita duhovščina, slavna šolska vodstva.

Ker pa je potrebno, da se ve vsaj približno število naročnikov „Spominske knjige“, so naprošeni vsi oni, ki si jo žele, da vsaj v teku enega meseca dpošljejo naročnino načelništvu sadne razstave v Radovljici na Gorenjskem. Knjiga bo tako mogla iziti pred božičnimi prazniki. Cena broširani knjigi bo K 6.—, v elegantno trdo platno vezani pa K 8.—.

V Slavonijo!

„Hrvatska poljedjelska banka u Zagrebu“ kupila je v Slavoniji velikansko posestvo Daruvar. Ker

je pa večji del tega posestva neobdelan, pusti banka čez zimo krčiti.

Kdor želi čez zimo tako delo, se naj sam ali skupno z drugimi obrne kar na „Hrvatsko poljedjelsku banku u Zagrebu“.

Priporočajo se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbam zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Baderna (v Istri), gospodarsko društvo, ima v svoji zadrugi kleti 4000 hl črnega in 500 hl belega vina. Kdor hoče kupiti izborna istrska kapljica po zmernih cenah, jo dobi zanesljivo pri gospodarskem društvu v Baderni.

Zajamčeno pristno vino ima v zalogi Kmetijsko društvo v Vipavi veliko množino, katero prodaja za masna vina belo od 40—60 kron 100 l postavljeno na postajo Postojna. Rudeče po 35 kron. Zadrugam in večjim odjemalcem oddaja vino po izjemnih znižanih cenah. V zalogi je tudi tropinsko žganje.

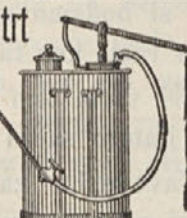
Dva para konj v najboljši starosti sta na prodaj v Toplicah pri župniku in pri županu.

Ogrska rožnata paprika Szegedinska I-a, sladka, jamčeno prava, priznana najboljša vrsta. Lastni pridelek à kg 5 Kron. Pošilja se proti povzetju od 1 kg naprej poštne prosto. Nadalje posebnosti: špeh, ogrske salami itd po najnižji ceni. Razpošiljevalna trgovina raznovrstnih deželnih pridelkov **HAUPT A. RUDOLF, Budimpešta (Ogrsko) VII. Ovoda-cesta 22.**
24—18

Take table preskrbi zadrugam „Zadružna zveza“.

Patentovane sprave za žveplanje trt
jednostavno i duplo delajoč

**SKROPILNICE PROTI
PERONOSPORI
TER VSE POTREBNE**

VSAKOVRSNE POLJEDELSKE I VIENOGRADARKE STROJE,
prodaja v najboljši izvršitvi,

JG. HELLER NA DUNOJU
II. Praterstrasse 49
Zastopniki se iščejo! Ceniki brezplačno.

Koledar za kmetovalca

spisal državni mlekarški nadzornik **J. Legvart.**

Prepotrebni ročni zapisnik za slov. kmet. podružnice, posestnike, trgovce, mlekarje itd. Najlepše božično ali novoletno darilce za združnike in kmetijske sinove etc.

VSEBINA: Koledar za l. 1906. Poštne določbe. Živinoreja. Mlekarstvo. Vinoreja. Kletarstvo. Sadjereja. Živinozdravništvo. Važne postave. Zapisnik za knjigovodstvo. Zapisnik za beležke.

Cena močno v platno vezane knjižice z žepnicama 1 K 80 h, s pošto 2 K.

Pri naročilu od 10 komadov višje se razpošilja poštne prosto, na kar opozarjam posebno kmetijske podružnice. 3—1

Naroči se pri založništvu.

lv. Bonač v Ljubljani.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

 blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

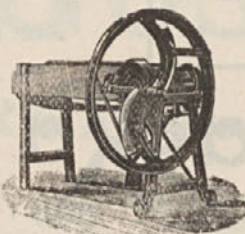
založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

233 24-22

Nad 200 strojev v zalogi!

Najboljše mlatilnice,

gepeljne, tri-
jerje, čistilnice
(pajkelne),
slamoreznice,
mline in preše

za sadje, fine kose, srpe in

amerikanske motorje

na bencin

posebno pripravljeni za kmetije

in vse potrebščine za poljedelstvo v veliki
izberi priporočata po nizki ceni

Karol Kavšeka nasledniki

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga strojev

Ljubljana, Dunajska cesta 16.

243 x-15 Slovenski ceniki brezplačno.

Nad 200 strojev v zalogi!

Izvirni

Alfa-Laval

so v trpežnosti, množini in natančnosti
posnemanja

posnemaalniki

227 12-10

nedosegljivi.

Čez **pol milijona** komadov je postavljenih in z čez 600 prvimi odlikovanji.

Ceniki brezplačno in poštne prosto.

Delniška družba

ALFA SEPARATOR

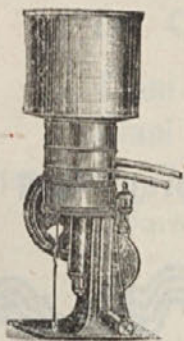
Praga

Dunaj

Gradec

Specijalna tovarna za mlekarne stroje in oprave najboljše vrste.

Zastopniki se povsod iščejo.

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog koncem leta 1904:
čez 11 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet v letu 1904:
K 46,173,224·38

Ljudska posojilnica

preje: Gradišče štev. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4½%

brez kaknega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih 4 K 50 h na leto.

Stanje vlog 31. decembra 1904: K 11,095.751·15 — Denarni promet v letu 1904: 46,173.224·38

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 1. januarja 1905.

234, x—21

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Josip Jarc,
veleposestnik v Medvodah.

Dr. Andrej Karlin,
stolni kanonik v Ljubljani.

Frančišek Leskovic,
zasebnik in blag. Ljud. pos.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Ljubljani.

Ivan Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

Josip Šiška, knezoškofijski kancelar,
podpredsednik.

Odborniki:

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.

Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju,

Karol Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.

Ivan Kregar,
svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.

Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, Gradišče št. 1

(uhod: Kongresni trg št. 16)

preskrbuje za svoje člane

nakup vseh gospodarskih potrebščin, posebno pa umetnih gnojil: Tomaževe žlindre, kalijeve soli, solitra, superfosfatov itd., modre galice, žvepla, krme, koruzne moke, otrobov itd., semen, živine, strojev, orodja itd.;

nakup vseh gospodinjskih potrebščin;

prodajo vsakovrstnih kmetijskih pridelkov in izdelkov.

Zaloga Barthel-ovega klajnega apna, oddaja se od 5 kg. naprej.